

Folkloristide kaheksas talvekonverents

Tänavu 28.vebruaril ja 1. märtsil korraldasid Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaar-instituudi maastiku ja kultuuri keskus, Kultuuriteooria Tippkeskus ja Akadeemiline Rahvaluule Selts Tallinna Ülikoolis konverentsi “Folkloor linnas ja linnast”. Nagu pealkirigi ütleb, oli fookuses eelkõige linnafolkloor, kuigi käsitlemist leidsid ka muud sellega piirnevad teemad ja rahvaluuleliigid. Ühe folklooriallikana on tõhusalt kasutatud internetti.

Ettekandes “Koolilaste lood linnakogemustest – uurimisprojekti kaardistamine” vaatlesid Ehte Järv ja Pille Runnel (Eesti Rahva Muuseum) uue linnateemalise näituse jaoks korraldatud laste essee- ja joonistusvõistluse “Mina linnas” tulemusi. Ühest küljest näitab võistlusel kirjeldatud “oma kohtade” teema, millised võimalused on lastel linnaruumi kasutamises kaasa rääkida, teisalt on nende kirjeldatud kohtadel kokkupuuteid kohapärimusega.

Piret Voolaid (Eesti Kirjandusmuuseum) vaatles ettekandes “*Pane see enda staatuseks ja saa teada, mida inimesed sinust arvavad!* Earühma identiteediloome Facebooki ahelpostituste näitel” 10–12aastaste tüdrukute ahelpostituste sisu ja vormi ning liigendas neis esinenud teemad (sõprussuhted, pere ja kodu, kool, lemmikloomad, ühiskondlikud sündmused jm). Varasemast traditsioonist tuntud kettkirjade ja sõbraraamatutega sisult sarnane žanr toetab varateismeliste individuaalseid eneseotsinguid ja sotsiaalsete oskuste arengut ning annab uurijale olulist teavet ajastu, keskkonna, kultuuri ja noorte maailmapildi kohta laiemalt.

Eda Kalmre (Eesti Kirjandusmuuseum) ettekanne “Beebiporgandid ja salatipesu – kaubanduslikud muistendid ja kuulujutud Eesti tarbimisühiskonnas” käsitles kahe Eestis hiljuti levinud kuulujututsükli teket ja algupära. 2009. aasta sügisest hakkas Eesti suhtlusvõrgustikes ja hiljem ajakirjanduses levima kuuldus, et siinsetes poekettides pakutakse tarbijale vanu salateid, millest on kaste välja pestud ja uuega asendatud. Kuigi konkreetne kõmu on Eesti algupäraga, on sellised jutud universaalsed ja baseeruvad üldistatult inimeste hirmudel uute või võõrapäraste toodete ees, puhtuse eiramise, suurfirmade või etniliste rühmade domineerimise ja vandenõu ees.

Ell Vahtramäe (Eesti Põllumajandusmuuseum) uuris ettekandes “Urbanistlik põllumajandus internetis”, kuidas kajastub maakeskkond eeskätt Facebookis. Kõnelejale tundus, et põllumajanduse teemadel seal iseenesest sõna võtma ei tõtata, pigem piirduakse üldteemadega.

Jaanika Hunt (Eesti Kirjandusmuuseum, TLÜ) rääkis ettekandes “Kehale nõelutud lein. Mälestustätoveeringud” keha kasutamisest leina jäädvustamiseks. Põhja-Ameerikas ja Polüneesias usuti omal ajal, et tätoveeringud aitavad inimesel paremini orienteeruda surmajärgses maailmas, tänapäeval on selline kehamärgistamisviis tänu internetile ja kultuurilisele ühtlustumisele saanud muuhulgas leinamis- ja mälestusfunktsiooni. Sellised kehakaunistusviisid, aga ka virtuaalsed mälestuspaigad annavad märku leinakombestiku muutumisest.

Stereotüüpidest laiemalt ja kitsamalt arutles Elo-Hanna Seljamaa (TÜ) ettekandes “Miks mitte uurida Lasnamäed”. See paik seostub paljudele eelkõige venelastega. Ettekandja jõudis poolteist aastat kestnud välitööde käigus järelduseni, et Lasnamäe on nii tavaline linnaosa kui ka kõnekujund, epiteet ja metafoor, mida eri toimijad kasutavad enda ja teiste positsioneerimiseks ning valitsevate olude kritiseerimiseks.

Sille Kapperi (TLÜ) ettekanne “Talurahva tantsupärimusest 21. sajandi linnas” käsitles linnafolkloori ühe osana tantsu, mis varieerub nii primaarsetes kui sekundaarsetes kontekstides. Tantsude variantsus tuleneb tantsijate eesmärkide erinevusest, sõnaliste tantsukirjelduste lünklikkusest ja ka ajastust.

Tiiu Jaago (TÜ) kirjeldas regilauludes esinevaid linna suhtumise eri aspekte ettekandes “Linnateema vanemas rahvalaulus (pärimusliku ajaloo vaatepunkt)”. Ühest küljest seostub linn rahvalauludes positiivsusega – seal on kaubandus, rikkus; teisest küljest nähakse linna moraalitu paigana, kus elavad kergete elukommetega naisterahvad.

Tallinna vanalinnapäevadest ja kultuurilisest laenamisest rääkis Aado Lintrop (Eesti Kirjandusmuuseum) ettekandes “Väravamängust nii ja teisiti”. Ükski kultuurilaen ei kasva välja tühjalt kohalt, alati on olemas mingi taust, mis võimaldab laenata. Nii mõnegi uusrituaali algatamisel viidatakse meil “vanade eestlaste kombele”, millel ei pruugi asjaga suurt sidet olla. Näiteks meil üldtuntud väravamängu ja samanimelise kultuurilise ettevõtmise puhul saab rääkida teadlikust kontekstiloomest.

Jõulukuuse-traditsioonist rääkis Mall Hiiemäe (Eesti Kirjandusmuuseum) ettekandes “Väljakukuusest riituseobjektina”. Mustpeade gildi jõulu- ja vastlatähistamise kirjeldustes on juba 16. sajandil juttu elusa okaspuu väljakandmisest Riia ja Tallinna turuplatsile. Kristliku jõulupuukombe algus seostub aga Strassburgi linnaga aastast 1605. Komme kinnistus 18. sajandil. Eesti ja saksa linnaperedesse levis kinkimis- ja jõulukomme 19. sajandil.

Ühest keskaja ja varauusaja Euroopa omapärasest kombest rääkis Marju Kõivupuu (TLÜ) ettekandes “Varauusaegne maagia linnas – kass ehitusohvriks”. Aastakümneid tagasi leiti Tallinna Raekoja platsil asuvast majast 18. sajandist pärit kassimuumia. Ettekandja valgustas selle kummalise leiu tagamaid. Arvatavasti oli tegemist Saksa maalt meile levinud kaitsemaagilise praktikaga, mis pidi vähendama vilja hävitavate ja katku levitavate rottide arvukust.

Ettekandes “Euroopa eestlaste seisukohast 2. Etnilised stereotüübid YouTube’i klippidena” vaatlesid Mare Kõiva ja Liisa Vesik (Eesti Kirjandusmuuseum) internetti postitatud klippi “YUROP according to Estonians!”, mis oma olemuselt on rahvuste visualiseeritud stereotüüpide kogum.

Inge Annom